

Nogle Bemærkninger om Kapital- og Rentesystemet i Ulykkesforsikringen*).

Af
Cordt Trap.

Blandt Forskellighederne mellem de enkelte Landes Ulykkesforsikring er, næst Organisationsspørgsmaalet, vel intet mere betydningsfuldt end Adskillelsen mellem Kapital- og Renteforsikring.

Som Navnet angiver, medfører Rentesystemet en løbende Renteydelse til den Tilskadekomne eller til hans Efterladte. Da Understøttelsen bør afpasses efter den i hvert givet Øjeblik tilstedeværende Arbejdsudygtighed, er det i Overensstemmelse med Systemet, at Rentens Størrelse ikke kan forud bestemmes en Gang for alle, men maa nedsættes eller forhøjes efter Invaliditetens ugunstige eller gunstige Forløb. Ifølge Kapitalsystemet udbetales Erstatningen under Form af en Kapital.

Tyskland, der har været banebrydende for den moderne Arbejderforsikring, knæsatte ved Lov af 6. Juli 1884 Rentesystemet. Først Østerrig og senere

*) Promemoria, afgiven i Anledning af den skandinaviske Arbejderforsikrings-Kongres i København, September 1907.

Nogle Bemærkninger om Kapital- og Rentesystemet i Ulykkesforsikringen*).

Af
Cordt Trap.

Blandt Forskellighederne mellem de enkelte Landes Ulykkesforsikring er, næst Organisationsspørgsmaalet, vel intet mere betydningsfuldt end Adskillelsen mellem Kapital- og Renteforsikring.

Som Navnet angiver, medfører Rentesystemet en løbende Renteydelse til den Tilskadekomne eller til hans Efterladte. Da Understøttelsen bør afpasses efter den i hvert givet Øjeblik tilstedeværende Arbejdsudygtighed, er det i Overensstemmelse med Systemet, at Rentens Størrelse ikke kan forud bestemmes en Gang for alle, men maa nedsættes eller forhøjes efter Invaliditetens ugunstige eller gunstige Forløb. Ifølge Kapitalsystemet udbetales Erstatningen under Form af en Kapital.

Tyskland, der har været banebrydende for den moderne Arbejderforsikring, knæsatte ved Lov af 6. Juli 1884 Rentesystemet. Først Østerrig og senere

*) Promemoria, afgiven i Anledning af den skandinaviske Arbejderforsikrings-Kongres i København, September 1907.

en Række andre Stater fulgte i dets Fodspor. Som Lande, der helt eller delvis bygger paa Kapitalsystemet, maa derimod nævnes Schweiz, Storbritannien og Italien. Af de nordiske Lande har Sverige, Norge og Finland antaget Rentesystemet, Danmark derimod Kapital-systemet. Efter dansk Lovgivning ydes en løbende Understøttelse kun, saa længe Arbejdsløshedens endelige Følger ikke kan bestemmes. Men fra det Øjeblik, Arbejdsudygtigheden erklæres for at være af blivende Beskaffenhed, medfører den Krav paa Udbetalingen af en Kapital. Undertiden anvendes et blandet System. Saaledes i Storbritannien, hvor Erstatningen ved Dødsfald til de Efterladte gives under Form af en Kapital, der sædvanlig udgør det 3-dobbelte af Aarslønnen, medens man for Arbejdsudygtighed principielt har fastholdt Renteformen, men givet Arbejdsgiveren Ret til, efter at Rentenydelsen har været i Kraft i mindst 6 Maaneder, at fordre den konverteret til en Kapitaludbetaling en Gang for alle. Og andre Steder, hvor man i Princippet har antaget Rentesystemet, gøres dog visse Afvigelser derfra. Saaledes kan Renten i Rusland, med begge Parters Samtykke, omsættes til en Kapital, i Reglen af den 10-dobbelte Størrelse, og i Finland kan en lignende Omsætning finde Sted for smaa Renter paa indtil 20 Mk. aarlig. Endvidere har Lovgivningen i Tyskland, hvis ledende Socialpolitikere i det hele er skrappe Tilhængere af Rentesystemet, indført den Bestemmelse, at et Arbejdsgiverforbund, efter Ansøgning fra den Forsikredes Side, kan ombytte en Livrente, der ikke overstiger 15 pCt. af fuld Invaliditet, med en Kapitaludbetaling en Gang for alle. Og som en Indrømmelse til Kapitalsystemet maa det

vel ogsaa betragtes, naar den norske Ulykkesforsikringslov bestemmer, at Rigsforsikringsanstaltens Bestyrelse i Tilfælde af vedvarende Invaliditet er berettiget til, for at hjælpe den Tilskadekomne til en Levevej, at udbetale ham et Beløb, der dog ikke maa overstige 5 Aars Erstatning.*) For at anvende Rentesystemet i Tilfælde af vedvarende Invaliditet anføres navnlig følgende Grunde.

Det bliver muligt at yde Hjælpen i nær Tilknytning til den virkelig tilstedeværende Nød. Saaledes kan man ved periodiske Undersøgelser af den Tilskadekomnes Tilstand til ethvert Tidspunkt konstatere Tabet i Arbejdsevnen og ved Regulering af Rentens Størrelse raade Bod paa begaaede Fejl i Vurderingen af den tilføjede Skade, altsaa efter Omstændighederne forhøje eller nedsætte Renten. Dernæst skulde Renteformen som en regelmæssig og fortsat Række Ydelser bedre stemme med Arbejderstandens økonomiske Vilkaar end Udbetaling af en større Kapital en Gang for alle, og Rentesystemet fjerner al Risiko med Hensyn til Levetidens Længde, idet Understøttelsen vedvarer, saa længe den Tilskadekomne er i Live og er arbejdsudygtig. Kun herigennem opnaas der i det hele en virkelig Garanti for økonomisk Støtte under Arbejdsudygtighedens hele Forløb. Paa de nævnte Punkter frembyder derimod Kapitalsystemet store Svagheder. Er Arbejdsudygtigheden urigtig bestemt, kan der slet

*) Efter Oplysninger, meddelte mig fra kompetent Side, er de Erfaringer, man har indhøstet med Hensyn til denne Bestemmelse, i det hele ikke gunstige. Den anvendes derfor væsenlig kun i saadanne Tilfælde, hvor det drejer sig om at skaffe Midlerne til en Persons videre Uddannelse.

ikke eller kun ufuldkomment raades Bod derpaa. Og vil den Tilskadekomne sikre sig en varig Understøttelse under hele Forløbet af sin Invaliditet, f. Eks. ved Indkøb af en Livrente, vil dennes Størrelse i høj Grad afhænge af hans Alder ved Rentens Indkøb. Er den Tilskadekomne højt oppe i Aarene, vil den tilkendte Kapital kunne omsættes til en Livrente efter et for ham gunstigt Forhold. Er han derimod ung, bliver den Rente, han vil kunne opnaa, kun lille, og særlig grelt vil Misforholdet kunne fremtræde, for saa vidt Ulykkestilfældet rammer et ungt Menneske, der endnu ikke har opnaaet fuld Arbejds løn, idet Erstatningen fastsættes i Forhold til et Multiplum af Aarslønnens Størrelse, og denne vil kunne gaa ned til 300 Kr. Hertil kommer endnu den tilstedeværende Fare for Kapitalens Forødelse, saaledes at der er en Mulighed for, at den Tilskadekomne ganske kort efter Erstatningens Udbetaling kan staa uden Eksistensmidler, en Fare, der ogsaa forøges dels derved, at de Tilskadekomne ikke er vant til at raade over større Pengesummer og derfor mere fristede til at sætte dem over Styr, dels ved, at der i Perioden umiddelbart efter Ulykkestilfældet meget hyppigt er paadraget Gæld, som forlods maa dækkes af den udbetalte Erstatning.

De anførte Grunde taler til Fordel for Rentesystemet, men dettes Gennemførelse i Praksis har vist sig at være forbundet med Skyggesider, der gør Valget mindre let. Den Omstændighed, at Rentens Størrelse kan afpasses efter Invaliditetens Forløb og som set fra én Side fremhæves som en Fordel ved Rentesystemet, indeholder i sig en Fare. Derved slappes Ønsket hos den Tilskadekomne om hurtigt at vinde Arbejdsfærdig-

heden tilbage, idet en Formindskelse i Invaliditeten vil betyde Rentens Nedsættelse eller Bortfalden. I Tyskland klager saaledes de, der har haft med Ulykkesforsikringens Gennemførelse at gøre, højlydt over den demoraliserende Virkning, som Rentesystemet paa dette Punkt har udøvet paa Arbejderne, der krampagtigt holder fast ved den engang tilstaaede Understøttelse eller ved alle Midler søger den forøget. Det drejer sig i de færreste Tilfælde om en egentlig Simulation, men som oftest om en Svaghed i Viljen til, uden stærke ydre Motiver, at overvinde de med Arbejdets Genoptagelse forbundne Vanskeligheder. Rentesystemet bevirker, at Arbejderne har Interesse i at drage Invaliditeten i Langdrag. En saadan Fare frembyder Kapital systemet ikke. Naar Kapitalen først engang er kommet til Udbetaling, kan Arbejderen kun have Interesse af hurtigt at tage fat paa sit Arbejde igen, da det er den eneste Vej, ad hvilken han kan forbedre sine økonomiske Forhold. Naturligvis bør Hensynet til ikke at undergrave Arbejdslysten veje stærkt med ved Opgøret mellem Kapital- og Rentesystemet. Staar vi overfor saadanne Tilfælde, hvor Kapitalen, uden at der kan lægges Arbejderne noget til Last, er brugt op, før Arbejdsdygtigheden er vendt tilbage, vil Kapitalsystemet skabe de allerstærkeste Impulser for Arbejdets Genoptagelse i Kraft af den Sandhed, der ligger til Grund for Ordsproget »Nød lærer nøgen Kvinde at spinde«. Men man kan samtidig ikke lukke Øjet for, at Rentesystemet, der ikke slipper den Tilskadekomne, før Tabet i Erhvervsevnen er fuldt indvundet, viser den største Retfærdighed.

For Kapitalsystemet gøres der dernæst gældende,

at den Tilskadekomne ved Hjælp af en lille Kapital i mange Tilfælde vil kunne erhverve en Virksomhed eller Ejendom, der gør ham det muligt under lempelige Forhold at udnytte Resten af sin Arbejdskraft. Naturligvis vil der ogsaa hermed kunne være forbundet en Fare, navnlig naar det gælder Køb af smaa Handelsforretninger, idet den Tilskadekomne, der efter sin tidligere Livsstilling maa være ukyndig med Styrelsen af saadanne, let vil sætte sine Penge overstyr. Hvor Kapitalen derimod anbringes i en lille Ejendom, hvilket jo navnlig vil kunne blive praktisk, naar Landarbejderne Ulykkesforsikring engang bliver til Virkelighed, vil Risikoen vel i det hele blive mindre, og der vil kunne tænkes Tilfælde, hvor Raadigheden over en lille samlet Kapital kan blive til stor Velsignelse for den Tilskadekomne og hans Familie.

For i alle Tilfælde som Hovedregel at anvende Kapitalsystemet anføres der endelig fra sagkyndig Side, at det i det store Flertal af Ulykkestilfælde drejer sig om en forbigaaende Arbejdsudygtighed, hvor en fortsat Renteydelse ikke er paa sin Plads, medens Besiddelsen af en lille Kapital vil være i Stand til at hjælpe den Tilskadekomne over den Nødsperiode, som Ulykkestilfældet har foraarsaget. Om dette vil blive Tilfældet, vil dog meget afhænge af, om Kapitalen kan strække til, saa længe den ved Ulykkestilfældet bevirkede Indtægtsnedgang varer, og dette kan jo ingenlunde paa Forhaand anses for givet.

Af Betydning for Bedømmelsen af de to Systemer vil det være, hvad Brug de Tilskadekomne gør af den udbetalte Kapital. Ingen vilde vel uden at blinke holde paa Kapitalsystemet, hvis det viste sig, at de

udbetalte Penge i det store Flertal af Tilfælde blev forødt uden at skaffe den Tilskadekomne en effektiv Hjælp under Arbejdsudygtighedens Forløb.

Til Belysning af, hvorledes de udbetalte Erstatninger anvendes, har Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring velvilligt stillet noget Materiale, der er indhentet gennem Selskabets Agenter, til min Raadighed. Skønt Oplysningerne, der alle vedrører Ulykkestilfælde, der ligger mindst to Aar tilbage i Tiden, i forskellige Retninger trænger til at suppleres, frembyder de formentlig i denne Sammenhæng Interesse.

Efter Udskydelse af en Del uoplyste Sager foreligger Oplysninger om de udbetalte Erstatningers Anvendelse i det hele for 56 Tilfælde, som jeg efter disses forskellige Natur har søgt at indordne under nogle saa vidt muligt ensartede Grupper. Undertiden har en Tvivl om, under hvilken Gruppe et Tilfælde rettest henførtes, maattet afgøres ved et Skøn. Herefter frembyder der sig følgende Inddelinger:

Pengene anvendtes til:		Antal Tilfælde
I.	Køb af en Livrente, Indsættelse i en Sparekasse eller lignende	11
II.	Køb af en Ejendom.....	15
III.	Erhvervelse af en Handelsforretning eller anden Virksomhed	8
IV.	Forbrug ved Livsunderhold, Afbetaling af Gæld m. m.....	8
V.	Pengene soldede op eller forødt paa anden Maade	10
VI.	Pengene mistet i Erhvervsvirksomhed	2
VII.	Tilfælde, der ikke har kunnet henføres under nogen af forannævnte Grupper	2
Tilsammen...		56

Til de enkelte Grupper bemærkes følgende:

Gruppe I. Beretningen om de herunder henførte Tilfælde lyder som oftest gunstigt. F. Eks. hedder det om en af de Tilskadekomne, hvem der udbetaltes en Erstatning paa 1,932 Kr.: »Pengene sattes i en Sparekasse. Han har overtaget sine Forældres Fæstehus, lever ugift og vel situeret og deltager i lettere Landarbejde«.

Gruppe II. Ogsaa hvor Pengene er benyttede til Køb af en Ejendom, er Billedet af den Tilskadekomnes Forhold i det hele lyst. Saaledes har en tilskadekomnen Tømrersvend, der har faaet udbetalt 1,818 Kr., opført et mindre Hus til to Familier og arbejder som Tømrer uden Tab i Arbejdsevne. Og om en Smedesvend siges det, at han har bygget sig et lille Hus, arbejder hos sin forrige Arbejdsgiver og sidder bedre i det end nogensinde før.

Gruppe III. Ogsaa her kan Erstatningen være kommen paa rette Sted. Der er saaledes en Arbejderformand, der ved Hjælp af den udbetalte Kapital (1,920 Kr.) har oprettet en Købmandshandel og Beværtning, hvorved han tjener til Livets Ophold. Men undertiden er Oplysningerne ret ufuldkomne. Man faar vel at vide, hvortil Erstatningen er medgaaet, men ikke, hvorledes den Tilskadekomnes økonomiske Tilstand er. I et Par Tilfælde vides det, at de Tilskadekomne modtager Alderdomsunderstøttelse.

Gruppe IV. Noget forskelligt er det gaaet i de herhen hørende Tilfælde. En tilskadekomnen Savskærer, for hvem en Del af Erstatningen er medgaaet til at dække Udgifterne ved hans og hans Hustrus Sygdom, synes f. Eks. atter at være kommet paa ret

Køl igen, idet han stadig arbejder i sit Fag og det siges om ham, at han er forholdsvis vel situeret. — Noget mindre gunstigt er det gaaet en Former, hvis hele Erstatning er opbrugt, og som vel arbejder ved sit tidligere Fag, men mod noget lavere Løn.

Gruppe V. Her fortælles i nogle Tilfælde kun selve det Faktum, at Pengene er soldet op paa en mindre heldig Maade eller i Selskab med slette Kammerater. Men hyppigere faar man tillige noget at vide om den Tilskadekomnes senere Skæbne. Saaledes er der en Teglværksarbejder, der har faaet udbetalt 4,472 Kr. og etableredes som Træskomager. Han forlangte dog senere sin Kapital, hvoraf en Del først var taget i Forvaring, udbetalt og soldede den op i Løbet af $2\frac{1}{2}$ Aar. Han rejser nu rundt som Lirekassemand. En tidligere Rangérformand, hvis Erstatning udgjorde 3,698 Kr., erhvervede sig et mindre Hus, Hest og Vogn for at handle med Fisk, Klude, Jærn og Ben. Han købte dog, desværre for ham, mere Spiritus end Handelsvarer, maatte sælge Huset, og han og hans Familie er nu under Fattigvæsenet. En tidligere Tømrersvend, der har faaet udbetalt 1,508 Kr., medtog til en foregiven Forretningsrejse til Sverige 700 Kr. Men han kom ikke længere end til København; dér soldede han Pengene op og maatte laane sig frem for at komme hjem igen. Der udtales den Formodning, at han er havnet paa en eller anden Fattiganstalt eller Ladegaard. Om en tilskadekomnen Murarbejdsmand hedder det meget lakonisk: »Købt Brændevin for Pengene. Død allerede for 3 à 4 Aar siden paa Fattighuset«. En anden Arbejdsmand brugte Erstatningen (1,078 Kr.)

til en 3 Ugers Fornøjelsesrejse i Sverige og til at leve for i et halvt Aar derefter. Han er nu daarligere stillet end før han fik Erstatningen udbetalt. Noget gunstigere stiller Forholdet sig i to Tilfælde, hvor Pengene er sat over Styr ved mislykket Handelsvirksomhed. De Tilskadekomne har senere fundet Beskæftigelse igen, den ene i sit tidligere Fag, den anden som Kolportør.

Naar man efter bedste Evne har prøvet og atter prøvet Fordelene og Manglerne ved Rente- og Kapitalsystemet, faar man et levende Indtryk af, at Lys og Skygge for begge Systemers Vedkommende er stærkt fordelt. Maaske vilde man naa de bedste Resultater, hvis man kunde træffe Valget mellem Erstatningens Form for de enkelte Tilfælde efter disses konkrete Ejendommeligheder, derunder de Tilskadekomnes Karakter. Men noget saadant maa vel desværre betegnes som en Utopi. For de vedvarende og betydelige Invaliditeters Vedkommende tror jeg Rentesystemet som Hovedregel bør foretrækkes. Thi her vil det være en særlig følelig Mangel ved Kapitalsystemet, at det kun undtagelsesvis vil være i Stand til at skaffe en effektiv Hjælp under Ulykkestilfældets hele Forløb, og de ejendommelige Farer ved dette System vil her næppe gøre sig saa stærkt gældende, fordi man som Hovedregel er paa det rene med, at der bør gives en vedvarende Hjælp. Noget andet er det, at enhver Bevægelse bort fra Kapitalsystemet i Forvejen bør overvejes meget nøje, fordi en Tilbagevenden fra Rente- til Kapitalsystemet vil være forbunden med store Vanskeligheder, medens den omvendte Vej er mere farbar. Jeg vilde

derimod betragte det som meget ønskeligt, om der til en Begyndelse gennem Ulykkesforsikringsforeningerne kunde skaffes et righoldigt Materiale til Hjælp ved Bedømmelsen af, hvorledes Kapitalsystemet virker, for at der efterhaanden kan fæstne sig en begrundet Mening om, hvilken Vej man her rettelig bør følge.
